

Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη

Ενότητα 10: Εκπαιδευτικοί και Λειτουργία της Σχολικής Τάξης

Δημήτρης Θ. Ζάχος
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Εκπαιδευτικοί και Λειτουργία της Σχολικής Τάξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Η λειτουργία της σχολικής τάξης.
2. Οι στρατηγικές των εκπαιδευτικών.
3. Καλή λειτουργία της σχολικής τάξης.

Σκοπός ενότητας

- Η διαπραγμάτευση θεμάτων που σχετίζονται με τη λειτουργία της σχολικής τάξης, η οποία καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο η δασκάλα φροντίζει να ευθυγραμμίζει τη συμπεριφορά και τις διαδικασίες μάθησης με τους στόχους και τον προγραμματισμό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η λειτουργία της σχολικής τάξης

Η λειτουργία της σχολικής τάξης I

Καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο η δασκάλα φροντίζει να ευθυγραμμίζει τη συμπεριφορά και τις διαδικασίες μάθησης με τους στόχους και τον προγραμματισμό.

Στη λειτουργία της σχολικής τάξης I

Επιδρά:

- Η προσωπική θεωρία του δασκάλου
- Το κλίμα στην τάξη
- Η πρόβλεψη (πρόληψη) και ο προγραμματισμός

Ας ξεκινήσουμε από τον εαυτό μας I

Δημιουργούμε ένα περιβάλλον που:

- *Σέβεται όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες.*
- *Τους/τις επιτρέπει να έχουν λόγο στις αποφάσεις που αφορούν στην εκπαίδευσή τους.*
- *Σέβεται και καλλιεργεί την διαφορετικότητα.*

Ας ξεκινήσουμε από τον εαυτό μας II

Δημιουργούμε ένα περιβάλλον που:

- *Παρέχει ευκαιρίες εκτόνωσης.*
- *Παρέχει δυνατότητες επιτυχίας σ' όλους/ες.*
- *Δημιουργεί ομαδικό πνεύμα.*

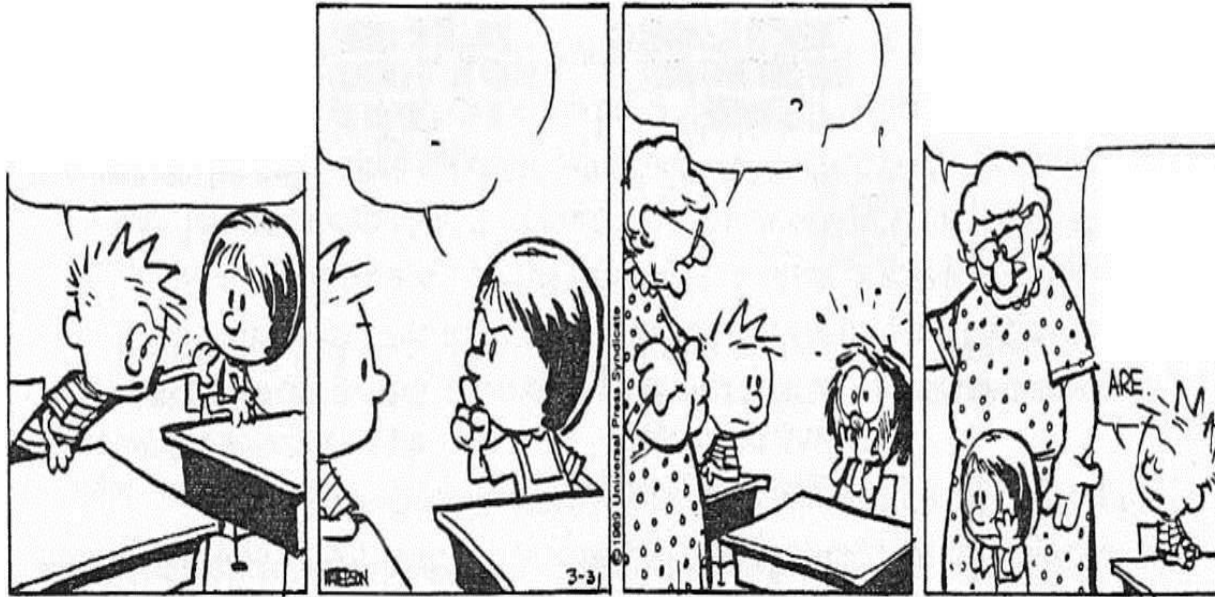
Ας ξεκινήσουμε από τον εαυτό μας III

- **Ευελιξία** αντίστοιχη με το στυλ μας (ως δάσκαλοι/ες), αλλά και με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών/τριών του.

Γελοιογραφία

Εικόνα 1: Η γελοιογραφία σχολιάζει τους κανόνες της τάξης στους οποίους οι μαθητές/τριες πρέπει να υπακούν.

Επιλογή του επαγγέλματος και διδακτικό στυλ

---

1. Αγάπη για τα παιδιά
2. Ασφάλεια του επαγγέλματος
3. Ευκαιρία για άσκηση εξουσίας

Τύποι δασκάλων (Canters model)

- Εχθρικός
- Παθητικός (wishy washy)
- Κατηγορηματικός – δεσποτικός (assertive)

Εχθρικός δάσκαλος (Canters model)

- Ικανοποιεί τις ανάγκες του στην τάξη, μπορεί όμως σε βάρος της αυτοεκτίμησης των μαθητών του.
- Χρησιμοποιεί πειθαρχικά μέτρα για **να ελέγξει** τους μαθητές/τις μαθήτριες και όχι για να τους ενδυναμώσει ή για να τους διδάξει πως θα συμπεριφέρονται κατάλληλα.
- Θεωρεί την τάξη ως πεδίο που αντιπαρατίθεται ο ίδιος με τις μαθήτριες.

Παθητικός δάσκαλος (Canters model)

- Δεν ανταποκρίνεται στις συμπεριφορές των παιδιών.
- Οι προσδοκίες του δεν έχουν γίνει ξεκάθαρες στις μαθήτριες.
- Δεν έχει «ηγετικό» στυλ.
- Οι μαθήτριες πιθανόν να βρεθούν σε σύγχυση μ' αυτόν.

Κατηγορηματικός – δεσποτικός δάσκαλος I (Canters model)

- Ξεκαθαρίζει τις προσδοκίες του και τις ακολουθεί με συνέπεια.
- Επεξηγεί στις μαθήτριες και στους μαθητές ποιες συμπεριφορές είναι αποδεκτές και ποιες όχι.
- Επεξηγεί στις μαθήτριες και στους μαθητές τις συνέπειες των συγκεκριμένων συμπεριφορών.

Κατηγορηματικός – δεσποτικός δάσκαλος II (Canters model)

- Θεωρεί ότι είναι ανάγκη να τεθούν όρια στους μαθητές.
- Η «κατάλληλη» συμπεριφορά δεν περνά απαρατήρητη στην τάξη του.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι στρατηγικές των εκπαιδευτικών

Στρατηγικές «διαχείρισης» της σχολικής τάξης

- Κυριαρχική
- Διαχειριστική
- Συνεργατική
- Αγνόησης / απόσυρσης

Η στρατηγική της κυριαρχίας

1. Δάσκαλος - αφεντικό (όχι απαραίτητα δικτάτορες)
2. Οι δάσκαλοι **εξουσία** – χρήση εξουσιαστικής σχέσης

Παραδείγματα:

- *«Επειδή το θέλω εγώ».*
- *«Είναι απόφασή μου και θα την ακολουθήσετε».*
- *«Είχα τέσσερις επιλογές και αποφάσισα ότι θα κάνουμε ...», «Η δουλειά μου είναι να βεβαιώνομαι ότι...».*

Η διαχειριστική στρατηγική

1. Αναγκαιότητα επιτέλεσης των εργασιών της τάξης - λογική ανάγκη

Προϋπόθεση: αποδοχή μαθητριών

Παραδείγματα:

- *«Δεν θα καταφέρουμε να τελειώσουμε το μάθημα εάν εξακολουθείτε να συμπεριφέρεστε μ' αυτό τον τρόπο».*
- *«Δεν θα προλάβεις να τελειώσεις την εργασία σου εκτός και εάν σταματήσεις αυτή τη συμπεριφορά».*

Η στρατηγική της συνεργατικής τάξης

1. Δέσμευση σε κανόνες

Προϋπόθεση: οι δασκάλες έχουν τον έλεγχο της τάξης

Παραδείγματα:

- «*Θέλω να προσπαθήσουμε μαζί για να ελαττώσουμε τη φασαρία*».
- «*Δεν πιστεύω να χρειάζεται να το συζητήσω αυτό με πολλούς από εσάς*».

Η στρατηγική της αγνόησης / απόσυρσης

1. Οι εκπαιδευτικοί **αποφεύγουν** τις **αντιπαραθέσεις**. **Αγνοούν** τα **προβλήματα**.
2. **Δεν είναι πάντα αποτελεσματική**. Χρήσιμο μόνο όταν το ζήτημα δεν επιδρά σ' όλη τη τάξη π.χ. Κάτι που αντιλήφθηκε μόνον ο δάσκαλος.

Προσοχή: Αυτή δεν είναι καλή τακτική για το ξεκίνημα μιας χρονιάς και για αρχάριους δασκάλους.

Εξελικτική πορεία δασκάλων

---

1. Η ντροπαλή νέα δασκάλα
2. Η κλωνισμένη δασκάλα
3. Η δασκάλα δικτάτορας
4. Η επιδέξια και στοργική επαγγελματίας

Συμπερασματικά Ι

1. Οι δάσκαλοι/ες έχουν δικαιώματα και ιδιαιτερότητες, οι οποίες θα πρέπει να ικανοποιούνται έτσι ώστε να επιτελούν το έργο τους (π.χ. Άλλη χρειάζεται περισσότερη ησυχία στην τάξη από κάποιον διπλανό συνάδελφό της).
2. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να έχουν ένα κατάλληλο για το μάθημα περιβάλλον.

Συμπερασματικά II

3. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να γνωρίζουν το ρόλο τους, να ξέρουν πώς αναμένεται να αντιδράσουν, όπως και τις συνέπειες των **συγκεκριμένων** πράξεών τους.
4. Η θετική ανατροφοδότηση («αμοιβή») αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον «έλεγχο» της σχολικής τάξης.
5. Πρέπει να έχουμε ένα σχέδιο και να το ακολουθούμε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Καλή λειτουργία της σχολικής
τάξης**

Στη λειτουργία της σχολικής τάξης II

Επιδρά:

- Η προσωπική θεωρία του δασκάλου
- **Το κλίμα στην τάξη**
- Η πρόβλεψη (πρόληψη) και ο προγραμματισμός

Το κλίμα στην τάξη

- Στόχος η δημιουργία και διατήρηση ενός γόνιμου για τη μάθηση κλίματος, στηριγμένου στις δημοκρατικές αρχές
- Η δυναμική της ομάδας
- Ο αριθμός μαθητών/τριών και η αναλογία δασκάλου/ μαθητών

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη I

Παράγοντες που σχετίζονται με τη διατήρηση καλού κλίματος στη σχολική τάξη

- Ψυχολογικές και συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών/τριών
- Γνώσεις και Ακαδημαϊκές επιδόσεις - μαθητές του σχολείου μας και οι ανάγκες τους
- Κίνητρα

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη II

Παράγοντες που σχετίζονται με τη διατήρηση καλού κλίματος στη σχολική τάξη: Ο αριθμός μαθητών/τριών και η αναλογία δασκάλου/μαθητή

- Έλεγχος της τάξης
- Ανωνυμία και η ανοχή της
- Προσεκτική εποπτεία
- Ομαδική δουλειά

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη III

Παράγοντες που σχετίζονται με τη διατήρηση καλού κλίματος στη σχολική τάξη: Ομοιογένεια – ανομοιογένεια της τάξης

- Διαφοροποιημένες δραστηριότητες σε (προσωρινές ομάδες)
- Συμμαθήτριες δασκάλες

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη IV

Παράγοντες που σχετίζονται με τη διατήρηση καλού κλίματος στη σχολική τάξη: Ηγέτιδες της τάξης

- Να τις ξέρουμε
- Να τις εντάξουμε στο σχεδιασμό και στους στόχους της τάξης

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη V

Παράγοντες που σχετίζονται με τη διατήρηση καλού κλίματος στη σχολική τάξη: Κλίκες

- Σε ποια βάση;
- Η απόρριψη των «έξω»
- Πληροφοριακή συζήτηση τάξης

Το καλό κλίμα στη σχολική τάξη VI

Δημοκρατία στην τάξη:

- Σεβασμός στους μαθητές
- Ελευθερία μέσα σε καθορισμένα και λογικά όρια
- Δικαιοσύνη
- Συμμετοχή των μαθητριών στη λήψη αποφάσεων στην τάξη
- Ομαδική, συμμετοχική μάθηση

Στη λειτουργία της σχολικής τάξης III

Επιδρά:

- Η προσωπική θεωρία του δασκάλου
- Το κλίμα στην τάξη
- Η πρόβλεψη (πρόληψη) και ο προγραμματισμός

Η καλή λειτουργία της τάξης εξασφαλίζεται με

1. Την **πρόληψη** (ρυθμίσεις φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος)
2. Τον **τρόπο αντίδρασης** (όταν τα προβλήματα εμφανιστούν)

Πρόληψη

Το σύνολο των ενεργειών και των «μέτρων» που έχουν ως στόχο να δημιουργήσουν και να εδραιώσουν ένα τέτοιο περιβάλλον που θα διευκολύνει την επίτευξη των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Στην πρόληψη εντάσσονται:

- *Οι ενέργειες του προγραμματισμού*
- *Η εισαγωγή ρυθμίσεων και κανόνων που αφορούν στη λειτουργία της τάξης*

Γιατί χρειάζεται ο προγραμματισμός;

1. Ξεκαθαρίζουμε τους **στόχους** και τους τρόπους με τους οποίους θα τους πετύχουμε.
2. Μελετούμε ζητήματα που αφορούν στην **ασφάλεια**, στο **χρόνο**, στο **χώρο**, στη **δυναμική των μαθητριών** μας και των **γονέων** τους έτσι ώστε να έχουμε ξεκάθαρο το πώς θα πετύχουμε τους στόχους μας.

Ρυθμίσεις Ασφάλειας και προστασίας στην τάξη

1. Σωστή θερμοκρασία – τακτική ανανέωση του αέρα
2. Μείωση των ενοχλητικών θορύβων
3. Κατάλληλος φωτισμός
4. Ελαφρύ περιβάλλον (ζεστά χρώματα) και διακόσμηση των τοίχων
5. Ρυθμίσεις χώρου

Ρυθμίσεις Ασφάλειας και προστασίας στην τάξη (χώρος)

- Ευκολία πρόσβασης στην έξοδο
- Θέση των μαθητών/τριών και τρόπος διευθέτησης των θρανίων των μαθητών/τριών, θέση των μαθητών/τριών και θέαση, θέση του δασκάλου
- Θέση των βοηθητικών εργαλείων της διδασκαλίας
- Θέση του γραφείου της δασκάλας
- Θέση του P/C

Ρύθμιση του Σχολικού Χρόνου I

Παραγωγική χρήση του χρόνου

1. Προλαμβάνει επιπλοκές και προβλήματα
  - *Αυξάνει την ικανοποίηση*
  - *Εξαλείφει το νεκρό/ αμήχανο χρόνο*

Ρύθμιση του Σχολικού Χρόνου II

Παραγωγική χρήση του χρόνου

2. Χρόνος έναρξης και κλεισίματος του μαθήματος
3. Χρόνος μετάβασης από ένα μάθημα στο άλλο
4. «Διαχείριση» χρόνου

Ρύθμιση της Σχολικής Ύλης

- Ρύθμιση ζητημάτων, όπως ο καθορισμός της ύλης που θα πρέπει να διδαχθεί, η χρονική διάταξη της διδασκαλίας των μαθημάτων, τα διαλλείματα, οι μέθοδοι διδασκαλίας κ.α.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

- Αναγνωστοπούλου Μ. (2005). *Οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Αραβανής, Γ. (1998). *Πειθαρχία και εκπαίδευση. Ο ρόλος των ποινών και των αμοιβών στο σχολείο και στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ζάχος, Θ. Δ. (2010). «Έλεγχος» και «Πειθαρχία» στο Σχολείο: Αναγκαιότητες και Κίνδυνοι για τα Παιδιά των Μεταναστών/στριών και των Χαμηλών Κοινωνικοοικονομικών Τάξεων. Στο: ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρακτικά του 1ου Πανελλήνιου Συνέδριου Επιστημών Εκπαίδευσης, τομ. Β', 368-376. Αθήνα: Σμυρنيωτάκης.
- Flitner A. 1997. *Αυταρχική ή φιλελεύθερη αγωγή*; Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Μπίκος, Κ. (2004). *Αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπάμπαλης, Θ. (2005). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στη σχολική τάξη*. Ατραπός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2

- Νούτσος, Χ. (1988). *Η γκραμσιανή αντίληψη για την παιδαγωγική σχέση. Στο: Antonio Gramsci. Πενήντα χρόνια από το θάνατό του. Ιωάννινα: Επιστημονική εφημερίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Παράρτημα αρ. 35.*
- Σολομών Ι. & Κουζέλης, Γ. (επιμ.) (1994). *Πειθαρχία και Γνώση*. Αθήνα: ΕΜΕΑ.
- Τσιπλητάρης Α. (2004). *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Wragg, E. C. (2003). *Διαχείριση της σχολικής τάξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Ψάλτη, Α., Κασάπη, Σ. & Δεληγιάννη - Κουιμτζή, Β. (2012). *Σύγχρονα ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα: Ο εκφοβισμός στα ελληνικά σχολεία*. Αθήνα: Gutenberg.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- **Εικόνα 1:** Copyright
http://diariodeumadiretora.blogspot.gr/2012_02_01_archive.html

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Θ. Ζάχος.
«Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη.
Εκπαιδευτικοί και Λειτουργία της Σχολικής Τάξης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη
2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: [http://eclass.auth.gr/courses/
OCRS324 /](http://eclass.auth.gr/courses/OCRS324/)

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Κερμανίδου Θεοδώρα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

